

Ворог мого ворога

Росія поглиблює зв'язки з «Талібаном». Кремль ладен узяти в партнери будь-кого, хто провадить антизахідну політику.

Батажки «Талібану» регулярно відвідують Росію, хоча Москва й досі не викреслила їхню організацію зі списку заборонених як терористичні. Взаємодія Москви з «Ісламським Еміратом Афганістан» значно посилилася після повномасштабного вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року. Їхня спільна риса – антиамериканські настрої, потужні і в Кабулі, і в Москві. Проте економічний вплив Росії в регіоні обмежений і непорівнюваний зі впливом дійсно значущих гравців, таких як Китай чи Пакистан.

Під час першого правління «Талібану» з 1996 до 2001 року російські чиновники ставились до радикальних ісламістів дуже критично. Особливо обурений Кремль був, коли «Талібан» визнав незалежність Ічкерії, в той час як на півдні Російської Федерації точилася кровопролитна війна. Зокрема через це тоді ще молодий президент Володимир Путін спочатку підтримав військову операцію США та їхніх союзників проти «Талібану» 2001 року.

Але відтоді минуло два десятиліття. Коли 15 серпня 2021 року таліби ввійшли в Кабул, не наразившись на опір, світ уже був іншим. Посольства західних країн евакуюювали своїх співробітників і поспіхом спалювали секретні документи. Однак російську дипломатичну місію це не зачепило. Нікого не вивезли з країни.

Російський посол Дмитрій Ширнов став першим іноземним дипломатом, який публічно зустрівся з талібами – всього через два дні після падіння Кабула. В той самий час російське посольство поширювало повідомлення про те, що скинутий президент Афганістану Ашраф Гані «найганебнішим чином» утік з автівками, повними грошей. На момент тріумфального входу талібів у Кабул Москва вже встановила тісні контакти з радикалами. Ще до того в столиці Росії відбувалися переговори «в московському форматі» між владами колишньої республіки та нового емірату. Вони тривають і нині, тільки вже без колишньої влади.

Економічна присутність Росії в країні обмежена

Після виходу західних військ «Талібан» оголосив про «завершення 20-річної окупації Афганістану». Саме така точка зору була помічна для побудови власної аргументації тоді, коли відносини Москви з Вашингтоном уже погіршувались. При цьому було викинуто за борт згадки про те, що солдати Радянського Союзу, держави – попередника РФ, також перебували в Афганістані з 1979 до 1989 року.

СРСР у другій половині XX століття був найважливішим іноземним гравцем в Афганістані. Між 1950-ми та 1980-ми роками за його участі в країні було побудовано 130 промислових та інфраструктурних об'єктів, від аеропортів до зрошувальних систем. На вулицях Кабула й нині часто можна побачити іржаве обладнання або автомобілі, що нагадують про епоху Східного блоку. Старше покоління афганців добре володіє російською мовою.

Та часи величі Москви давно минули. Ті молоді афганці, які з огляду на високий рівень безробіття та депресивну економіку мріють про еміграцію, думають радше про США, а не про Росію, яка відіграє хіба що роль запасного варіанту. Та й шлях у Росію для афганської молоді нелегкий: освітні візи можна отримати тільки ціною великих бюрократичних зусиль. Крім того, новини про атаки безпілотників на російську столицю роблять Росію ще менш привабливою для постраждалих від війни афганських емігрантів. Навіть у сфері soft power Росія майже не проявляє активності: ні освітніх програм, ні гуманітарної допомоги, в той час як, наприклад, Туреччина підтримує мережу ліцеїв та інших шкіл в Афганістані.

Економічна присутність Росії в країні також обмежена: за даними статистичного агентства NSIA, Росія цього року посідає тільки восьме місце з обсягом торгівлі \$289 млн, значно поступаючись, наприклад, Ірану (\$1,4 млрд), Китаю (\$1,2 млрд) і Пакистану (\$1,2 млрд). Ба більше, за даними Світового банку, два минулі роки означали для афганської економіки падіння на 35 відсотків і сильний голод. За даними ООН, дві третини афганців живуть за межею бідності.

«Талібан» покладає великі надії на постачання сировини з Росії

У цій ситуації «Талібан» покладає великі надії на постачання сировини з Росії. У вересні 2022 року Москва й Кабул уклали велику економічну угоду. Росія щороку постачатиме Афганістану близько мільйона

тонн бензину, такий самий обсяг дизельного палива та пів мільйона тонн скрапленого природного газу. Крім того, в Афганістан експортуватиметься російська пшениця, два мільйона тонн на рік. Усі ці товари надходитимуть в Афганістан залізничним та автомобільним транспортом зі знижкою відносно світової ціни (як стверджують таліби). Москва угоду підтвердила, але про деталі мовчить.

У лютому 2023 року російський посол заявив про домовленість між Росією й «Талібаном» про будівництво теплової електростанції на півночі країни. З його слів, російські виробники труб беруть участь у будівництві афганської ділянки газопроводу з Туркменістану до Пакистану та Індії. Але всі ці плани й досі існують лише на папері, новин про їх реалізацію немає.

Для Кремля розвиток таких відносин з «Талібаном» явно в пріоритеті. Не просто так Росія – одна з небагатьох країн, що акредитували талібів як повірених посольства Афганістану. Проте над будівлею посольства в Москві й досі майорить прапор уже неіснуючої Ісламської Республіки. Московський уряд дуже хоче співпрацювати будь з ким, хто відкрито провадить антизахідну політику: хоч з Іраном, хоч з Північною Кореєю, хоч з талібами. Таким чином Москва показує, що не самотня зі своїми антизахідними наративами, незалежно від того, наскільки глибока насправді економічна співпраця.

Наступний візит талібів в Росію заплановано на 29 вересня цього року. За їхньої участі в Казані відбудеться афганська конференція кількох країн. У такий спосіб Москва намагається продемонструвати хибність враження про її ізоляцію та свою здатність залучати іноземних партнерів. Але реальність бажання Кремля вирішити серйозні соціальні проблеми Афганістану викликає великі сумніви.

Переклад з німецької Дар'ї Прусенко

Руслан Сулейманов

Каїр

Руслан Сулейманов (Ruslan Suleymanov) – російський сходознавець і журналіст. До лютого 2022 року він був старшим близькосхідним кореспондентом інформаційної агенції ТАРС у Каїрі. Звільнився з агенції на знак протесту проти російського вторгнення в Україну.

